

Володимир Паніотто

СОЦІОЛОГІЧНІ АНЕКДОТИ З КОМЕНТАРЯМИ

У цьому номері журналу ми торкнемося гендерної тематики.

1.

Осінь. Двоє чоловіків зупинилися біля переходу на червоне світло, раптом повз пронеслася машина і забризкала їх брудом.

— А от якби таке сталося в Англії, — сказав задумливо один із них, — то водій повернувся б, вибачився, запросив би до машини і відвіз до свого замиського будинку. Там дав би щось перевдягти, а забруднений одяг відправили б у пральню. Потім запросив би на вечерю в красивий зал з камином, виділив би затишну спальню, а вранці, після смачного сніданку, повернув би вичищений одяг і відвіз на те ж місце, де все сталося.

— Ви так про це розповідаєте, наче це з Вами сталося.

— Ну не зі мною, а з моєю дружиною, але що це міняє?

У суспільних науках і в фемінізмі під «гендером» розуміють «соціальну стать», тобто соціально детерміновані ролі, ідентичності та сфери діяльності чоловіків і жінок, які залежать не від біологічних статевих відмінностей, а від соціальної організації суспільства. Боротьба за рівноправність жінок полягає в бажанні досягти рівності не за біологічними, а за соціальними характеристиками, гендерної рівності. Якщо наведений анекдот викликає сміх, це означає,

що рівності ще немає, що існує подвійний стандарт, одні моральні норми для чоловіків, інші — для жінок. Дружина оповідача розплатилася за турботу водія тим, що провела з ним ніч. Якби сам оповідач провів ніч з жінкою-водієм, то анекдот не був би смішним, цей анекдот може бути «лакмусовим папірцем», який визначає, чи збереглися ще подвійні стандарти для чоловіків і жінок.

(Схожий анекдот наводить З. Фрейд у книзі «Остроумие и его отношение к бессознательному». — СПб. ; М., 1997).

2.

Ясновельможний князь об'їжджає свої володіння і помічає в натопті чоловіка, схожого на його власну високу персону. Він кличе його, щоб запитати, чи служила його мати будь-коли в замку.

— Ні, ваша світлість, — відповідає той, — мати не служила, проте мій батько — так.

З моєї точки зору, це теж анекдот, гумор якого створюється подвійним стандартом (князь, який провів ніч зі служницею, не засуджується, а пані, що провела ніч зі слугою, — то вже інше). Утім, сам Фрейд трактує цей анекдот як приклад так званих кмітливих дощепів. «Винахідливість полягає в переході від оборони до агресивності, у зверненні вістря від себе в бік супротивника, у відплаті тією ж монетою, отже, у створенні несподіваної єд-

ності між атакою і контратакою». (Фрейд З. «Кмітливості та її відношення до несвідомого». — СПб. ; М., 1997, с.66.) Це трактування, проте, не суперечить моїй інтерпретації, а лежить в іншій площині.

3.

Чоловік дружині:

— Слухай, соціологи виявили, що жінки вимовляють вдвічі більше слів на день, ніж чоловіки. Я давно вважаю, що жінки балакучі.

— Справа не в балакучості, просто до чоловіків погано доходить, доводиться все пояснювати їм двічі

— Не зрозумів...

Цей анекдот мені подобається тим, що, перше, він спрямований на руйнування гендерних стереотипів, по-друге, в ньому згадані соціологи.

Одна із загадок функціонування суспільства — це походження анекдотів. Майже всі люди розповідають анекдоти, багато з них знають їх велику кількість, виходять книжки анекдотів, передачі по телебаченню (наприклад, «Золотий гусак»), анекдоти друкуються в багатьох журналах і газетах, постійно з'являються нові, які оперативно реагують на нові події. У суспільстві функціонують сотні тисяч анекдотів. Проте ніхто ніколи не бачив їх авторів! Я теж не бачив жодного автора анекдотів, але бачив людину, яка створює афоризми (можливо, афоризми в ході функціонування в суспільстві перетворюються на анекдоти?).

Це Євген Головаха¹, який давно радує нас не тільки науковою і публіцистичною, а й мета-науковою діяльністю, зокрема він є автором низки альтернативних словників (із психології, соціології, політики тощо).

У 2011 р. вийшов у світ гендерний словник Є. Головахи (Є. Головаха. Альтернативний гендерний словник. — К. : СПД Москаленко О.М., 2011). Ми вітаємо його з новим здобутком і хочемо навести деякі з визначень.

Взаємне кохання — згода двох у тому, що вони більше нікому не потрібні².

Гендерний переворот — нова позиція жінки щодо чоловіка в сучасному суспільстві, уявити яку за час торжества чоловічого шовінізму не могли навіть автори «Камасутри».

Глава сім'ї — найвпливовіший член сім'ї у патріархальному суспільстві — чоловік, у сучасному — дедалі частіше інші домашні тварини.

Домашнє насильство — форма сімейних стосунків, поширеність якої свідчить про міцні підвалини інституту сім'ї, котрі неможливо вибити жодними побоями.

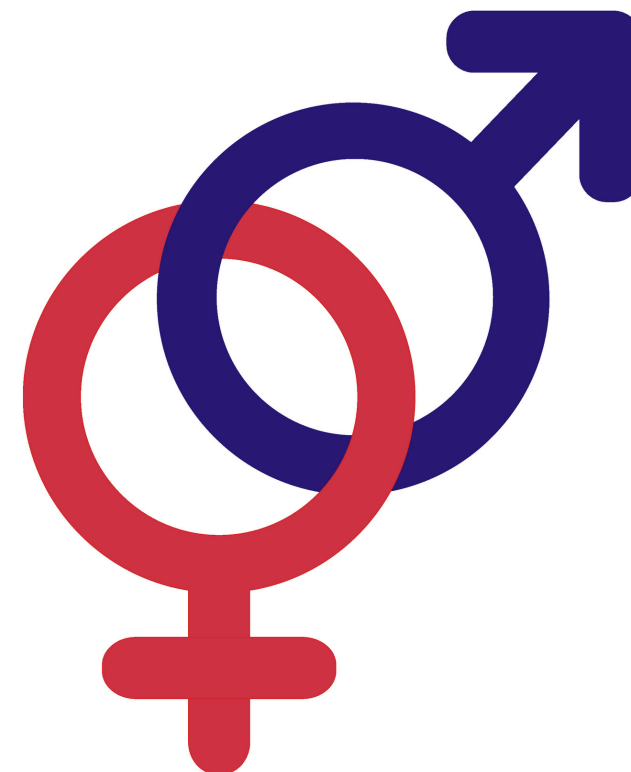
Жіночі рухи — рухи жінок, які чоловікам приносять найменше задоволення.

Кохання — безкорисливе почуття, що не віддає переваги тим, хто на нього більше заслуговує.

«Краща половина» — та, котру, як завжди, має «гірша».

¹ Відомий український соціолог, доктор соціологічних наук, заступник директора Інституту соціології НАН України, головний редактор журналу «Соціологія: теорія, методи, маркетинг».

² Мені ж здається, що це, скоріше, шлюб, а не кохання (В.Паніотто).

Лицарі — благородні кавалери, які в минулому завжди були готові віддати життя за прекрасних дам, а в наш час завжди готові за них випити.

Ліберальний фемінізм — помірна течія у фемінізмі, прихильниці якої не наполягають на хірургічному видаленні чоловічого шовінізму в надії, що завдяки реформуванню він сам поступово відпаде.

Маскулінність — комплекс типових рис, що відрізняють чоловіка від людини.

Сексуальна поведінка — єдина форма соціальної поведінки, що дає змогу отримувати задоволення всім учасникам процесу відтворення суспільних відносин.

Сексуальна революція — революція, в результаті якої пригноблені маси отримали куди

більше задоволення, ніж від усіх соціально-економічних разом.

Сором — моральне почуття, яке людина здобуває, вступаючи у сферу статевих стосунків, і втрачає, вступаючи у сферу політичних...

Холостяк — людина, в якій інстинкт самозбереження перевершує інстинкт продовження роду.

Шлюбне стиснення — брак чоловіків для незаміжніх жінок, що виникає через те, що багато чоловіків готові радше вмерти, ніж одружитися.

Тепер, коли читачі вже збагачені знаннями щодо гендерної термінології, можу навести останній анекдот, резюмуючи відміну статі від гендера.

Отже:

4.

Зоопарк. Клітка горили. Жінка, яка стоїть перед кліткою, звертається до чоловіка, який стоїть поруч:

— Ви не знаєте, ця горила — це жінка чи чоловік?

— Це самець.

— Отже, чоловік.

— Ні, це не чоловік, це самець.

— Ну яка різниця?

— Велика. У чоловіка гроші є. ■

